

Самур

№ 4(320) 2018-йисан 19-май

1992-йисан январдилаи акъатзава

Цийивилер

www.samurpress.net

И ЧИЛ ХАЙИ ДИГЕ Я

Республикадин югъ

28-майчи уьлкведа Республикадин югъ хьиз къейд ийизва. 1990-йисалай кьил кутуна гьукуматдин сувар хьиз тухун кьарардиз къачунвай и югъ

халкьдин уьмуьрда чехи тарихдиз элкъеьнва.

1918-йисан 28-майдииз Рагъкъеьчдаи патан мусурман уьлквейрин арада сифте яз Азербайжанда вагандашвили гьукумат – Халкьдин Жумьгьурият арадал атана. Машгьур сиясатчи Мамедэмин Расулзаде кьиле аваз халкьдин виликьчилик квай ксари туькьурай и гьукумат вичи къабулай гьуманиствили кьараррал гьалтайла гзаф гьукуматриз чешне тир.

1918-йисан 9-ноябрдиз М.Расулзадедин теклифдалди гьукуматди пуд рангунин пайдах къабулна. Адал къведалди Азербайжан Демократик Республикадин пайдах яру рангунинди тир. 23 вацра яшамиш хьайи Жумьгьурият большевикри тахтунай авудна. 1991-йисуз Совет империя чклайдалай кьулухь Азербайжанди вичин аслу туширвал малумарна. Гьа йисан декабрдиз Азербайжанди вич Халкьдин Жумьгьуриятдин варис тирди вири дуьньядиз чирна.

Алай йисуз халкьди Республикадин 100-йисан юбилей гегьеншдиз къейд ийида.

«Этноглобусдин» 10 йис

Щуд йис инлай вилик Гуьлнара Инанджа арадал гьайи Этноглобус (ethnoglobus.az) сайт гила вириниз сейли хьанва. Кьил акъуддай ксари лугъузвайвай, ам дуьньядин

надир сайтрикай сад я. Алай вахтунда и сайтинихь галаз шумудни са уьлкведин алимри, пешекарри, къелемэглийри алакьа хуьзва. Адан материалар Россиядин, Туьркиядин, Америкадин Садхьанвай Штатрин ва маса уьлквейрин сайтари чапзава.

Гуьлнара Инанджа сайт арадал гьайи сифте йикъалай Азербайжандин къадардал гьалтайла тимил халкьарин уьмуьрдикай сад-садалай марагьлу макъалаяр гьазурзава, абур вири дуьньядиз чукурзава. «Самурдин» дуст тир Г.Инанджа чи газетдикай, лезгийрин тарихдикай, адетрикай, медениятдикай, ацукьун-къарагьуникай чап авур макъалаяр рикел аламукьдайбуру я. Ада гьамиша лезгийрин вири мярекатра мукьувай иштиракда. «Самур» газетдин коллективди Гуьлнара Инанджас Этноглобусдин 10 йисан юбилей тебрикзава, адаз мадни чехи агалкьунар тлалабзава.

Кцлар райондин Мучугъ хуьр

ВАЗ ЛЕЗГИ ЧАЛАЛ КХЬИЗ ЧИЗВАНИ?

Им вучтин суал я, жуванбурувай икI жузадайди яни? – лугьумир. Шумуд

Редактордин гаф

йисар я и суалди зи рикI тлариз, зун кьарсуриз, зун гьанадлай вегьиз, зи умудар клариз... Хьсандиз фагьум ая. За лезгидивай, жуван ватанэглидивай хабар къазва: «Ваз лезги члалал келиз чизвани? Валай лезгидалди кхьиз алакьзавани?» Вишелей сада жаваб гуда: «Эхъ». Амайбуру вирида гаф-члал сад авунвайбуру хьиз, туьтукьушди хьиз гьа са гафар лугьуда: «Ваь, аз лезги члалал келиз, кхьиз чидач. Гьинай чир жеда къван? Мектебда аз лезги члалан тарсар ганвани?»

Авайвал лагьайтIа, абурал тахсирни алач. Авачир гаф лугьузвач хьи! Чи республикадин мектебра чкадин халкьарикай тир лезгийрин дидед члалаз къалурзавай къайгьусузвал, ам кваз такьун, гьа и кардихь галаз авсиятда арадиз атанвай проблемайрикай аз къван низ хабар ава хьи? Шумуд йисар я чна «Самур» газетда и месэладикай кхьиз, талукь тешкилатрин вилик месэла кьарагьариз. Ингье жува кхьиз, жува келзава. Низ лугьуда къван?

Зи рикI гзафни-гзаф тларзавайди лагьайтIа, масадбурун ваь, жуванбурун кваз такьун, абур дидед члалаз къимет тагун я. Ихьтин дуьшуьшри зи рикI гапурди хьиз атIуда. Фад-фад жува-жувавай хабар къада за: Кирилл алфавит чизвайбуру патал лезги члалал келиз чирун гьакьван четин кар яни? Чанда рикI хьайитIа, клан хьайитIа, дидед члалан са шумуд къетIен гьарфарни са сятдин къене чирда

инсанди. Клан хьайитIа! Бес вучиз кланзавач и кар чи ватанэглийриз? «Заз лезги члалал келиз чидач» лагьай гафар гьикI къабулзва абур? Халкь агьузарзавай, адак рехне кутазвай, маса халкьарин вилай вегьизвай и кар гьикI эхзава абурун рикIи?

Чи халкьдин яшлу векилрикай завил атIанва. Абурун рикIе цийи кьилий дидед члалан руьгь кутун четин кар я. Зи рикI тларзавайди жегьилар чпин дувулрикай къакьатун я. Ингилис, немс, француз ва маса члалар вижеваз чирзавай, и кардикай галатзавачир чи хайибуру дидед члалал гьалтайла кагьул хьунухь рикI тлардачни бес?

Фейсбук акъатай йикъалай зун са кардал мягьтел я: лезгийрихь «лезги», «патриот», «къегьал», «лекь» гафар гилигнавай гьикьван профилар ава! Нихь галаз рахайтIани, лезгивиликай, ватанпересвиликай ихтилатда ваз. Ингье жузун-качузун авурла, абурухь лезги члалал кел-кхьин алакьдайбуру тупларалди гьисабиз жедай къван авайди винел акъатда. Авайвал лагьайтIа, абурун гзафбуру кьени, умун кьилихрин жегьилар я. Бес икьван хьсан жегьилри вучиз чи элифар чирзавач? Вуч я абурун рехь кьунвайди? Лезги члалал рахаз жезвайдаз и гьарфар чирун четин туш эхир.

Ахьтин югъ авач хьи, за чара-чара лезги жегьилрихь галаз и кардикай веревирдер тийин. Фад-фад чи арада

гьужетарни кьиле фида. «Ша, редакциядиз, чна кьез лезги члалал кел-кхьин чирин!» - лугьуз теклифни ийида чна садбуруз. Гьар са куьниз, гьар са кардиз мажал гьатзавай чи жегьилриз и кар патал са сятдин вахт вучайтIани жагьизвач.

Ватанпересвал яцIу гафарални тарифралди жуван халкь цавариз хкажун туш, кралалди адан таьсиб чIугун я. Ватанпересвал къалурзавай шартIарикай кьилинди лагьайтIа, хайи члалал рахазвайбуру хьиз, келзавайбуруни, кхьизвайбуруни гзаф хьунухь я, ватанэглияр!

Аял члалай хизанда чи япариз ван хьайи виридалайни рикIиз чими члал жуван дидед члал я. Чи хайибурун, мукьва-къилийрин члал. Чаз чи чил, чи ватан кланарзавай зурба такьат я хайи члал. Инсанрин кIватIалдикай халкь ийиз алакьдай къуват ава адахь. Инсандин руьгь хкажда дидед члала. Гьавилай адаз халкьдин члал лугьузва. Инсандин милли жуввал къалурзавай, кьилдин этносдик дамах кутазвай сад лагьай шартI я члал. Инсан бахтлу ийизвай кьилин шартIарикай сад я дидед члал. Кьилин чIехивал, рикIин къенивал, руьгьдин къакьанвал я ам чир хьун, адалди дамахун. Члал квадарнавай инсан бахтлу хьунухь мумкин туш. Вучиз лагьайтIа, члалахь галаз санал ада руьгьни, жуввални квадарда. Ибуру тахьайла гьикI уьмуьр гьалда?

Гила аз кьевай жаваб кланзава: Кьез дидед члалал келиз, кхьиз чизвани, ватанэглияр?

ЗЕЙНУДИН БАТМАНОВ - ГЕРОЙ РОССИИ

6 мая 2018 года, Указом Президента Российской Федерации Владимира Путина, за мужество и героизм, проявленные при исполнении гражданского долга, звание Героя России (посмертно) присвоено Батманову Зейнудину Лукмановичу – инспектору по государственному контролю за лесом государственного казенного учреждения Республики Дагестан «Касумкентское лесничество».

Напомним, что лесник из высокогорного селения Кири Курахского района Республики Дагестан в мае 2015 года, будучи

на работе, стал свидетелем трагических событий – мужчина, женщина и их трехмесячный ребенок находились в заложниках у группы боевиков. Батманов уговорил боевиков отпустить заложников взамен себя.

После того как освобожденная семья благополучно скрылась с места событий, боевики убили лесника. Его выбор между смертью и жизнью прозвучал кратко: «Своих не сдаем!». Таков был ответ на требования боевиков вызвать начальника местной полиции с оперативной группой, чтобы завлечь их в ловушку. Ему было тогда 47 лет.

Эти слова стали символом мужества, героизма и силы духа. Подробности произошедшего в лесу рассказал задержанный позднее участник бандгруппы «Южная» Нариман Баширов, так же причастный к расправе над лесником. По иронии судьбы все произошло, как и в случае с Героем России Магомедом Нурбагандовым – страна узнала своих благодаря съемкам на мобильные телефоны их убийц.

ЖИЗНЬ, ОТДАННАЯ НАРОДУ

6 июня исполняется 100 лет со дня рождения видного государственного и общественного деятеля Дагестана и России Магомед-Салама Ильясовича Умаханова.

С именем М.С.Умаханова связывают целую эпоху в развитии Дагестана. Уроженец небольшого горного села Цудахар, Магомед-Салам Ильясович после окончания Дагестанского рыбопромышленного техникума в 1937 году стал секретарем Махачкалинского городского комитета ВЛКСМ. В годы Великой Отечественной войны он воевал на разных фронтах, дослужился до парторга 525-го стрелкового полка, был награжден боевыми орденами и медалями.

После войны М.Умаханов был назначен заведующим военного отдела Дагестанского обкома ВКП(б). В 1952-1953 годах он был председателем исполкома Избербашского района, затем министром легкой и пищевой промышленности.

За свою долгую политическую карьеру поработал первым секретарем Карабудахкентского райкома КПСС, Председателем Совета Министров Дагестанской АССР, первым секретарем Дагестанского обкома КПСС, был депутатом Верховного Совета Дагестанской АССР и СССР.

За годы пребывания М.С.Ума-

ханова на посту председателя Совета Министров ДАССР и первого секретаря Дагестанского обкома КПСС были созданы новые промышленные предприятия и отрасли экономики, построены Чиркейская и Чирюртовская ГЭС, начато возведение двух крупных гидроэлектростанций Сулакского гидрокаскада - Ирганайской и Миатлинской ГЭС, было введено в строй более 50 промышленных предприятий, построены новые типовые школы, в сельском хозяйстве появились крупные производства.

Около 30 лет М.С.Умаханов представлял ДАССР в Верховном Совете СССР, возглавлял комиссию по охране природы и рациональному использованию природных ресурсов. С его усилиями были приняты стратегические решения о создании в республике сети санаторно-курортных и туристических комплексов.

При поддержке М.С.Умаханова в Дагестане были открыты университет и политехнический институт, укрепилась материально-техническая база Дагестанского филиала Академии наук СССР, подлинного расцвета достигли национальная литература и искусство, высокие результаты были достигнуты в сфере физкультуры и спорта.

М.С.Умаханов пользовался ог-

ромным авторитетом не только в Дагестане, но и за его пределами. Значителен его вклад в укрепление братских связей с соседними республиками.

Жизнь Магомед-Салама Умаханова - пример честного служения своему народу и своей стране. Дагестанцы бережно хранят память о выдающемся земляке, ему установлен памятник в Махачкале, его имя носят улица дагестанской столицы, общеобразовательная и детско-юношеская спортивные школы. Ежегодно проводится международный турнир по боксу посвященный его памяти.

**Представительство
Республики Дагестан
в Азербайджанской
Республике**

TARİX OLDUĞU KİMİ

QUSAR NAHIYƏSİ 1915-1920-Cİ İLLƏRDƏ

Qəzetimizin 27 yanvar 2018-ci il tarixli sayında "Tarix olduğu kimi" rubrikası ilə verilmiş "Qusar nahiyəsi 1917-1919-cu illərdə" məqaləsi oxucularda maraq doğurub. Onlar bu mövzuda yeni məlumatların dərc olunmasını xahiş edirlər. Oxucularımızın xahişini nəzərə alaraq, rubrikamı davam etdiririk.

... Quba qəzasının kəndliləri vergiləri verməkdən və mükəlləfiyyətləri yerinə yetirməkdən tez-tez imtina edirdilər. 1915-1916-cı illərdə Qusar nahiyəsinin Xuray kənd cəmiyyətinin Suvaçal, Xuray və Yuxarı Ləgər kəndliləri hökumətə vergi verməkdən boyun qaçırdılar. Torpaq uğrunda mübarizə getdikcə genişləndirdi. 1915-1919-cı illərdə Qusarda və xüsusilə nahiyənin Hil kəndində kəndlilər xəzinə torpaqlarını tamamilə tutdular.

Azərbaycan SSR MDTA, fond 1, siyahı 4, iş 1136, vərəq 2-3.

1918-ci ilin avqustun 8-də Xaçmaz yaxınlığında Dərbənd bolşevik hərbi dəstələri ilə döyüşdə 200 əsgərini itirən L.Biçeraxov Müşkür nahiyəsinin Alekseyevka, Yelenovka, Borispol kəndlərinə basqın edərək, Dərbəndə getmək üçün Nizova limanına tərəf hərəkət etdi. Avqustun 11-də biçeraxovçular Nizova kəndinə basqın etdilər.

... Bu hadisədən sonra ləzgi silahlı dəstələri L.Biçeraxovun qoşunu ilə döyüşə girdi. Döyüşdə 300-dən çox əsgərini itirən L.Biçeraxov Nizova limanından gəmilərlə Dərbəndə qaçır.

"Znamya truda" qəzeti, №121, 24 avqust 1918-ci il.

1918-ci ilin payızında ordunun yeməklə, pulla, atlarla və yemlə təmin olunmasından ötrü Quba qəzası kəndlilərinin məcbur edilməsi, hətta onlardan zorla alınmış 400 furqonla Qızılburuna odun daşıdırılması, hərbi yüklərin kəndlilərin arabaları ilə aparılması, Qusar nahiyəsi Şirvanovka kəndlilərinin atlarının onlardan zorla alınması və digər soyğunçuluq halları əhəlinin narazılığını artırdı.

Qusar nahiyəsinin Əniğ, Zindanmuruğ, Qımıl, Cağar, Xuray kəndlilərinin güclü çıxışları oldu. Bu çıxışlar silah gücünə yatırıldı. Buna baxmayaraq, yoxsulların çıxışları Quba

şəhərində də baş verdi. 1918-ci ilin oktyabrın 27-də Qubada hökumət xəzinəsi talan edildi.

Azərbaycan SSR OİMDA, fond 1046, siyahı 4, iş 234, vərəq 7.

Qusar nahiyəsinin kəndlilərinin getdikcə artan narazılıqlı və arası kəsilmədən artan

tələbləri nəticəsində hökumət güzəştə getdi. 1919-cu ilin sentyabrında Müşkür nahiyəsinin Cekqışlaq kəndi yaxınlığında yerləşən "Cəfərqışlaq" adlanan 251 dəsyatinlik torpaq sahəsinin Qusar nahiyəsinin Yuxarı Ləgər kəndlilərinə qaytarılması haqqında sərəncam verdi. Bu, kəndlilərin böyük müvəffəqiyyəti idi.

Azərbaycan SSR OİMDA, fond 77, siyahı 6, iş 38, vərəq 7-12.

1917-ci ildə olduğu kimi, 1919-cu ildə də məhsul qıtlığı, yoxsulluq, səfalət, bahalıq Quba qəzasının kəndlilərinə böyük məhrumiyyətlərə düşür etdi. Onlar hətta toxuma belə möhtac idilər. Bütün bunlar kəndliləri mülkədarların və hökumətin torpaqlarını ələ keçirməyə məcbur etdi.

1919-cu ilin əvvəllərində Müşkür nahiyəsinin Qaraqaşlı, Rustov nahiyəsinin Ərməki və Qusar nahiyəsinin Urva kəndliləri 1240 desyatin xəzinə torpaqlarını ələ keçirdilər. Bu hərəkətə Qusarın digər kəndlilərinin əhalisi də qoşuldu. Mart ayında kəndlilər Qusar hərbi hissəsinə məxsus 143 desyatin torpağı ələ keçirməyə cəhd etdilər. Hakimiyyət orqanları kəndlilərin bu çıxışının qarşısını çox çətinliklə ala bildi.

Azərbaycan SSR OİMDA, fond 77, siyahı 6, iş 22, vərəq 81-82.

1919-cu ilin sentyabrında Qubanın və Qusarın ləzgi kəndlilərinin əhalisi xəzinədən ağır şərtlərlə götürükləri torpaqların icarə haqqını ödəməmək üçün mübarizəyə qalxdılar. Qımıl, Künsət, Əçəxür, Hil, Xürəl, Urva və Mucuq kəndlilərinin xüsusilə fəallıq göstərdiyi mübarizəyə qəzanın Buduq, Qəçrəş, Xuçbala, Alıc, Yelenovka, Höydün, Zizik, Maşioaba, Hacisaoba, Nabran, Gündəklili, Şıxlar və s. kəndlilərin əhalisi də qoşuldu. Kəndlilər 14116 pud buğdadan ibarət icarə haqqını ödəməkdən tamamilə imtina etdilər. Onların ödənilməmiş məhsul borcları 129708 manat hesablanmışdı. Kəndlilərin inadlı mübarizəsi hökuməti güzəştə getməyə, onların xəzinə borclarını ləğv etməyə məcbur etdi.

Azərbaycan SSR OİMDA, fond 77, siyahı 1, iş 3, vərəq 13, 17.

... Kuzun əksinqilabını ləğv etmək üçün 1920-ci ilin avqustun 25-də 4-cü Qafqaz polkunun 28 nəfər döyüşçüdən ibarət 3-cü eskadronu Terentyevin komandanlığı altında Kuzun kəndinə tərəf göndərildi. Quba Qəza Partiya Komitəsi Siyasi Bürosunun axtarış rəisi Nəzərovun rəhbərliyi altında bir gün əvvəl ora getmiş milis dəstəsi ilə birləşən bu dəstə Kuzun kəndi altında gözlənilmədən ləzgilər tərəfindən mühasirəyə alındı. Milis dəstəsi mühasirəni yara bildi. Lakin atışma nəticəsində 2 nəfər milis işçisi öldürüldü. Qüvvələrin qeyri-bərabərliyinə görə döyüşə girməyi əlverişli hesab etməyən hərbi dəstə geri çəkildi.

Azərbaycan SSR OİMDA, fond 27, siyahı 5, iş 97, vərəq 2.

Hazırladı: M.MƏLİKMƏMMƏDOV

“Qanlı dərə” döyüşlərinin 100 illiyi

TARIXƏ ÇEVİRİLMİŞ QƏHRƏMANLIQ

1918-ci ildə erməni daşnaklarının və bolşeviklərin Quba qəzasında törətdikləri qırğınlardan yüz il ötür. Yerli əhali işğalçılara qarşı son dərəcə güclü müqavimət göstərmiş, doğma kəndlərini tərk etməmiş, qəhrəmanlıqla döyüşmüşdü. Ona görə də ermənilər qisas almaq üçün dağıtdıqları yüzlərlə kəndlərlə yanaşı 27 kəndi əhalisi ilə birlikdə oda qalamış, yer üzündən silmiş, təkcə bu hesaba yüzlərlə insanı kütləvi sürətdə qırmışdılar. Ümumilikdə 162 kəndi dağıdan, 16 mindən çox dinc əhalini qıran daşnaklar Qubada misli görünməmiş soyqırımını törətdilər.

Ermənilər rus əsgərlərinin köməyi ilə Quba qəzasında dörd dəfə qırğına rəvac vermişdilər. Buraya özünü bolşevik kimi qələmə verən David Gelovanidən başqa, bolşevik Sturua da gəlmişdi. Onun dəstəsində 1000 əsgər var idi. Onlardan əvvəl isə Muradyanın (sonralar o, ikinci dəfə bolşeviklərlə birlikdə Qubaya qayıtmışdı) komandirlik etdiyi 2000 erməni əsgəri qəzada qırğın törətmişdi. Həmin dəstə birinci dünya müharibəsində özünü rus çarizminin ən yaxın müttəfiqi kimi qələmə verən Daşnaksütun partiyasının əs-

gərlərindən ibarət idi. Bu əsgərlər cəbhəyə getmək əvəzinə müsəlmanlardan qisas almışdılar. **(Bax: “Azərbaycan” qəzeti, №4, 25 sentyabr 1918-ci il).**

Dördüncü dəfə Quba qəzasına Stepan Şaumyanın tapşırığı ilə Amazaspın rəhbərlik etdiyi 3 min erməni əsgərindən ibarət xüsusi qısaq dəstə göndərilmişdi. Qubada on gün qırğın törətmiş Amazasp təkcə ilk iki gün ərzində 1700 nəfərdən çox azərbaycanlı, 1200 nəfərdən çox ləzgini, 300 nəfərdən çox tat əhalisini qətlə yetirmiş, Qudyal çayının sahilində 700 nəfər əli silah tutan cavanı

güllələmişdi. Umumiyyətlə, iki gündə 3900 nəfərdən çox müsəlmanı öldürmüşdü. Şəhərdə qırğınlar törədən Amazasp Quba ətrafındakı ləzgi kəndlərində güclü müqavimətə rast gəldi və xeyli əsgərini itirdi.

Quba şəhər rəisi Əliabbas bəy Əlibəyovun izahatında göstəriləndi ki, Amazasp yerli əhali qarşısındakı çıxışında demişdi: “... Hazırda mənim Digah və Alpan kəndlərində döyüşlərim gedir. Sonra Üçgün və Künsət kəndlərinə keçərək sizləri odlara yaxacaq və Şahdağa çatacağam. Onda başa düşsünüz ki, erməniləri

öldürmək nə düməkdir”. **(Bax: APDA. f.1061. siyahı 1, iş 96, vərəq 35-36).**

Quba qırğınları zamanı azərbaycanlıların və tatların yaşadığı kəndlərlə yanaşı 60 ləzgi kəndini də dağıdan, 8 min nəfərədək ləzgini qıran qanıçon ermənilər arzularına çata bilmədilər. 1918-ci ilin mayın 18-də Qubanın Digah kəndinin indi “Qanlı dərə” adlanan ərazisində ləzgilər vəhşi daşnakların ölüm hökmünü yazdılar. Yerli silahlı dəstələrə polkovnik Hatəm açə Cağarvi və nüfuzlu din xadimi Möhübəli əfəndi Kuzunvi rəhbərlik edirdilər.

Mayın 18-də səhər saat 3-4 radələrində düşmən tərəfdə atışma başladı. Ləzgilərin qəfil hücumu erməni daşnaklarını çaşdırmış, onlar döyüş səmtini itirərək, hara gəldi atəş açırdılar. Hatəm ağanın göndərdiyi dəstə ermənilərin üstünə elə qəfil şığımışdı ki, daşnaklar özlərinə gələndə kimi, ləzgilər düşmənin iki topunu sıradan çıxarıb dərəyə yuvarlatdılar. Onların əlinə bir neçə pulemyot da keçdi. Həmin pulemyotlar işə düşəndə meşədə gizlənməmiş daşnakların bir hissəsi canını qurtarmaq üçün dərəyə qaçdı. Hatəm ağa hücum əmrini verəndə dərə

sanki od tutub yanmağa başladı. Tezliklə ermənilərin ön səngərləri ələ keçirildi. Günortaya yaxın əvvəlcədən şərtləşdikləri kimi, Əlibəy Zizikskinin və Ləzgi Məhəmmədin dəstələri də Quba tərəfdən ermənilərə hücum etdi. Bundan istifadə edən Hatəm ağa və Möhübəli əfəndi hücumu gücləndirdi və erməniləri ikinci mövqedən də çıxışdırıb çıxardı. Dağıstandan köməyə gəlmiş Əbdürrəhim əfəndinin dəstəsi də döyüşə qoşulanda düşmən tab gətirə bilmədi. Daşnaklar pulemyotlarını və tufənglərini atıb qaçırdılar. Amazasp iki-üç yüz əsgəri ilə dənizə tərəf qaçaraq, hamıdan əvvəl canını qurtardı.

Bir azdan döyüşlərdən yalnız türkürpədicisi iz qaldı. Yüzlərlə insan cəsədlərini qoynuna almış, başdan-başa qana bələnmiş dərə. Ona görə də sonradan bu ərazinin adını “Qanlı dərə” qoydular.

Hadisələrdən yüz il ötdüyü bir vaxtda “Qanlı dərə”də qazanan qələbəni xatırlamaq, həmin ərazidə xatirə kompleksi yaratmaq son dərəcə vacibdir. Ölkəmizin ərazi bütövlüyünü təmin etmək, son illər ermənilərin işğal etdikləri torpaqları geri qaytarmaq uğrunda mübarizə apardığımız indiki dövrdə bu məsələ xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

BAKIYA KÖMƏYƏ GƏLƏN LƏZGİLƏR

1918-ci ildə çəkilmiş bu şəkli redaksiyamıza Qubadan ehtiyatda olan general-leytenant Fəxrəddin Əliyev təqdim edib. Şəklin dəyəri ondadır ki, igid döyüşçülər arasında 1918-ci ilin may ayında erməni daşnaklarının və bolşeviklərin darmadağın edilməsinə rəhbərlik etmiş iki qəhrəman - Möhübəli əfəndi Kuzunvi və polkovnik Hatəm ağa Cağarvi də vardır. Arxivlərdə saxlanmayan bu məşhurların surətini əks etdirən foto təsadüfən üzə çıxıb. Onu Möhübəli əfəndinin böyük qardaşı Dadaşbalanın nəticəsi olan F.Əliyev nəslin səcərəsini hazırlayarkən Möhübəli əfəndinin digər qardaşı Müslüm Mahamadovun oğlu Abdullanın şəxsi arxivindən tapıb.

1918-ci ildə ləzgilər niyə Bakıya köməyə gəlmişdilər? Həmin ilin matrında Dağıstanda bolşeviklərin inqilabi hərəkatının yatırılması şimali Azərbaycana da öz təsirini göstərdi. Qırmızılardan hakimiyyətə gəlməsinə güclü müqavimət göstərən dəstələrin başçıları - Zizik mülkədarı,

polkovnik Əlibəy Zizikski, Dəvəçinin tanınmış nüfuz sahibi Həmdulla Əfəndiyev, qonaqkəndli qaçaq Mayıl Zahirov, Xaçmazın Şıxlar kəndinin bəyləri - Həsən bəy, İbrahim bəy, Mürsəl bəy, qəzanın Qusar nahiyəsindən Cağar kəndinin mülkədarı, 1000 nəfərlik dəstənin başçısı polkovnik Hatəm ağa Sərkərov, Kuzun kəndinin varlısı, alim və nüfuzlu din xadimi, 1000 nəfərlik dəstənin başçısı Möhübəli əfəndi Mahamadov, Urva kəndinin kəndxudası Mehdi Şeydabəy oğlu, Gədəzeyxur kəndinin kəndxudası Gülməmməd Nurəli oğlu martın ikinci yarısında Qubaya toplaşaraq birgə iclas keçirdilər. Həmin iclasda Əlibəy Zizikski “Qırmızılar Qubanı görə bilməzlər!” - deyərək çıxış edir və tezliklə silahlı dəstələrin yaradılmasını məsləhət görür. **(Bax: “Qızıl qvardiyaçı” qəzeti, №5, 7 noyabr 1935-ci il).**

Beləliklə “cihad” elan edən bu qüvvələr aprelin əvvəllərində Qubanı bolşeviklərdən təmizləmək üçün qırmızı qvardiyaçılarla döyüşə girişdilər. Dö-

Bir şəklin tarixi

yüşdə xüsusilə fərqlənən ləzgi silahlı dəstələri qəsəbəni bolşevik qüvvələrindən təmizlədikdən sonra Quba üzərinə hücumu keçir. Bu vaxt Həmdulla əfəndinin

məğlub olan qırmızı qvardiyaçılar Xaçmaza tərəf geri çəkilir. Lakin ləzgilər onları buradan da Dərbəndə tərəf sıxışdırır. Bu vaxt Cənubi Dağıstanın ləzgiləri də köməyə gəlir və birləşmiş qüvvələr Bakını sovetlərdən azad etməyi

ilə üzləşir. Aprelin 8-dən 10-dək davam edən qanlı döyüşlərdə hər iki tərəf ağır itkilər verir. Qırmızı qvardiyaçılara əlavə kömək gəldikdən sonra ləzgilər yeni qüvvə toplamaqdan ötrü geri çəkilməyi qərara alır.

dəstəsi də Dəvəçidən Qubaya tərəf hərəkat edir. Bir neçə saat davam edən qanlı vuruşmada

qərara alırlar. Xırdalan ətrafında ləzgilərin 1000 nəfərlik dəstəsi 5 minlik qırmızı qvardiya qoşunu

Səhifəni hazırladı: Müzəffər MƏLİKMƏMMƏDOV

HİKMƏT BOĞÇASI

Benyaməddin Davudun bu günlərdə işıq üzü görmüş "Düşüncələr, təzadlar və aforizmlər" kitabçası tanınmış alimin fəlsəfi düşüncələridir. "Samur" qəzetinin oxucularına imzası yaxşı tanış olan BDU-nun dosenti B.Davudovun aforizmləri həyatiliyi, lakonikliyi ilə diqqət çəkir. Onlar dərin mənalılığı, mənəviyyətə söykənməsi baxımından maraqlıdır.

Ömrünün müdrüklük qağını yaşayan alimin düşüncələrini oxuculara çatdırmaq həvəsi təbiidir. Bu, həyat təcrübəsini insanlarla bölüşmək arzusundan irəli gəlir. Bu təcrübədə isə hikmət çoxdur.

"SAMUR"

НОВАЯ КНИГА

Так называется книга известного кулсаца, Абдулхалим Ахмедзadə вышедшая в издательстве «Ганун» города Баку. В книге из 696 страниц представлены на суд читателей исторические события, документальная статистика и сообщения авторов рассказывающих о Кавказском Азербайджане и, частично, о его соседях. В ней совсем не предвзято описываются основные военно-политические и социально-общественные события. Эта историко-документальная проза, охватывающая 1803-2003 годы предназначена для широких масс.

LƏZGİ ÇÖRƏYİ

Ləzgilərin qədim və zəngin mədəniyyətini, mənəviyyətini əks etdirən, onların özünəməxsus adət-ənənələrinin inikası kimi həyatımızın ayrılmaz hissəsinə çevrilmiş özəlliklərindən danışanda öncə bu xalq haqqında əsrlərdən bəri dünyada formalaşmış "mərd, döyüşkən, düzlüyü sevən xalq" anlayışı yada düşür. Ona "sözübütöv, dediyində israrlı, prinsiplial" sözləri də əlavə olunur. Bu imic elə-belə yaranmayıb. Onu müxtəlif dövrlərdə Qafqazda olmuş, ləzgilərin həyat tərzi, adət-ənənələri, tarixi ilə bilavasitə tanış olmuş məşhur alimlər, yazıçılar, səyahətçilər əsərlərində qeyd etmişlər.

Ləzgilərin özəlliklərindən danışanda "Lezginka" rəqsini qeyd etməmək düzgün olmaz. Dünyaya ən iti, ən çəvik, ən coşqun rəqs ritmini bəxş etmiş bir xalqın musiqi duyumu, rəqsə olan sonsuz sevgisi, hiss və həyəcanlarını dinamik, oynaq, çılğın rəqs elementləri ilə üzə çıxarmaq bacarığı, onun bütün xalq bayramlarının, el şənliklərinin mayasını əsasən rəqs mərasimlərinin təşkil etməsi bu adətin qədimliyindən xəbər verir.

Ləzgilərin milli iftixar rəmzi olan ləzgi çörəyi isə uzun əsrlərdə öz bişirilmə texnologiyasının mükəmməlliyi ilə dünyanı heyratə gətirməkdə davam edir. Ləzgi çörəyinin dadı, onun gözəl forması, ovulub tökülməməsi, bununla da itkiyə yol verilməməsi, bişirildikdən sonra uzun müddət keyfiyyətini itirməməsi heç kəsə sirr deyil. Lavaşların üstünün lələklənərək bişirilməsi ləzgi çörəyinin özəlliklərindəndir. Lakin bu çörəyin əsas özəlliyi onun xəp adlanan, Azərbaycan dilində "xhar" kimi səslənən ləzgi ocağında bişirilməsidir. Həmin ocaq qadın ustalar tərəfindən xüsusi zövq və ustalılıqla inşa olunur. Ləzgi

çörəyi bişirilən kürənin altında od qalır. Kürənin qaynar olması, alovun xüsusi bacadan keçərək çörəyin üstünü örtməsi vacibdir. Bu qayda ilə bişirilən çörək günəşə bənzəyir. Bu da təsadüfi deyil. Ləzgi çörəyinin bişirilməsi adətində ləzgi mifologiyasının izlərinə rast gəlmək olar. Çoxallahlıq dövründə ləzgilərin sitayiş etdikləri baş allah Günəş hesab olunurdu. Çörəyi parlayan günəşə bənzətmək də qədim ayınların sədası kimi bizim günlərimizə gəlib çatmışdır.

Çörək əksər xalqlarda müqəddəs hesab olunur. Çörəyə and içilir. Hər xalqa öz çörək növləri əzizdir. Ləzgilər də istisna deyil. Ləzgi çörəkləri xharda, təndirdə, sacda və başqa ocaqlarda bişirilir. Onlardan ən geniş yayılanı xharda hazırlanan çörək hesab olunur. "Xhar" sözünü qonşu xalqlar, o cümlədən azərbaycanlılar çətin tələffüz etdikləri üçün onu "ləzgi çörəyi" adlandırbılar. Uzun illərdən bəri bu ifadə respublikamızın əhalisinin leksikonuna geniş daxil olub. Bəs ləzgilərin milli sərəvəti olan "ləzgi çörəyi" birdən-birə "xərək çörəyinə" kim tərəfindən və niyə çevrilib? Bu sual son illər Azərbaycanın ləzgi ictimaiyyətini çox düşündürür. Axı "xərək" sözü tamamilə ayrı mənə daşıyır. 1985-ci ildə Bakıda çapdan çıxmış "Azərbaycanca-rusca lüğətdə" xərək sözü 1) носилки, 2) кобылка (подставка для струн 4 смычковых

инструментов) kimi tərcümə olunub. Lüğətdə haqqında danışılan xərəkə ləzgilər "занбуяр" deyirlər. Əsasən xəstə daşınmasında istifadə olunan xərək hara, çörək hazırlanan ocaq hara?

Tərcümə çox həssas məsələdir. Bir xalqın sözünü başqa xalqın dilinə çevirəndə isə xüsusilə diqqətli olmaq lazımdır. Bir qeyri-peşəkar yanaşma bir xalqın qüruruna toxuna bilər. Misal gətirdiyimiz "ləzgi çörəyi" ifadəsinin bu gün düşdüyü vəziyyət kimi.

Azərbaycanın rəngarəng mətbəxinin şöhrəti bu gün dünyaya yayılıb. Bu mətbəxi onun qədim xalqları olan ləzgilərin, talışların, kürdlərin özəl mətbəxləri daha da zənginləşdirir. Bu gün respublikamıza gələn əcnəbi qonaqlar turizm zonalarında dadıqları nemətləri, onlardan biri olan ləzgi çörəyinin ləzzətini də özləri ilə xatirə kimi aparırlar. Şimal rayonlarımızda istirahətə gedən həmvətənlərimiz də bu bənzərsiz nemətin - ləzgi çörəyinin vurğunudurlar. Elə isə niyə sevdiyimiz çörəyin adını düz çəkmirik? Onu min əziyyətlə, sonsuz məhəbbətlə bişirib bizə çatdıran ləzgi qız-gəlinlərinin, analarının zəhmətini niyə dəyərləndirmirik? Gəlin birdəfəlik yadda saxlayaq: ləzgilərin bişirdikləri milli çörəyin adı "xərək çörəyi" yox, "ləzgi çörəyi"dir!

Sədaqət KƏRİMOVA

KİTABA QAYIDIŞ

Bu yaxınlarda Facebook səhifələrində görkəmli Azərbaycan yazıçısı Çingiz Abdullayevin xalqımıza müraciətinə qulaq asdım. Yazıçı deyirdi: «Son dövrlərdə gənclərimiz kitab oxumur, onlar mütləq etməyi unudublar. Bunun hansı nəticələr verəcəyini, bizi hansı uçuruma aparacağını bilmirik». Həmin müraciətdən sonra metro stansiyalarının perronlarında böyük həflərlə "Metroda oxu" sözləri yazılmış bannerlərin yapışdırıldığını şahidi oldum. Kitab oxuma aksiyalarının keçirildiyini görmək necə də xoşdur. Mən bunu böyük çağırış adlandıram. Bu, kitabsevərləri, ziyalıları fərəhləndirir. Yadımdadır, orta məktəbdə oxuduğum illərdə məktəb kitabxanası, kənd mədəniyyət evinin kitabxanası, sovxozun kitabxanası həmişə oxucularla dolu olardı. Kitabsız, mütləq bir günümüz olmazdı. Ləzgi, Azərbaycan və dünya yazıçılarının

əsərləri bizim stolüstü kitablarımız idi.

Bəzi insanlar, niyə real olmayan, xəyali obrazları təsəvvür edib, qəlbimizdə yaşatmalıyıq, bu qədər internet imkanları ola-ola boş yerə vaxt sərf edib kitab oxumaq nəyə lazımdır, deyə düşünürlər. Mən isə belə düşünürəm. Yaxşı bir kitab oxuyandan sonra bəzən ucadan demək istəyirəm: "Bax budur mənim axtardığım!"

Elə kitablar var ki, onları döndə-döndə oxuyuruq, zövq alırıq. Onları oxuduqca həm yazıçının qələminin gücünə, həm də əsərdəki qəhrəmanların daxili gözəlliyinə heyran oluruq. Belə kitabların qəhrəmanları daim bizim xəyalımızda yaşayırlar. Jül Vernin, Viktor Hüqonun, Cek Londonun, Lev Tolstoyun, Etel Lilian Vöyniçin əsərləri həmişə oxunur. Bununla yanaşı Azərbaycan və ləzgi ədəbiyyatında oxucuların rəğbətini qazanmış yazıçıların, məsələn, Anarın, Elçinin, Çingiz Abdullayevin, Maqşud İbrahimbəyovun, Rasim Hacınin və başqalarının əsərləri də öz aktuallığı, dərinliyi ilə oxucunu hər zaman cəlb edir.

Bədi ədəbiyyat bizə yeni ideyalar verir, düzgün danışmağı, yazmağı öyrədir. Bizə insanları, təbiəti sevməyə, dünyanın gözəlliyini daha dərindən dərk etməyə kömək edir. Kitabla dostluq edən insan

mənən zəngin, müdrək olur. Kitab həm də ən ağıllı dostdur. Əgər boş vaxtın varsa, əlinə kitab götürüb uzaq və maraqlı bir aləmə səyahət edə bilərsən. Mütləq ən gözəl istirahətdir. Kitaba qarşı son zamanlar yaranmış laqeydliyi görəndə kitabxanalarda öz oxucusunu gözləyən yüzlərlə, minlərlə kitablar haqqında düşünürəm. O kitabları ki, bir zamanlar sevə-sevə oxuyar, bir-birimizə ötürürdik. Oradakı qəhrəmanlara oxşamağa çalışdıq.

Belə ədəbi mühitdən uzaq düşdüyümüz dövrdə metroda və yaxud başqa yerdə hansısa bir gəncin kitab oxuduğunu görəndə elə sevinirəm ki. İnanmaq istəyirəm ki, haçansa kitabı mütləqə qayıdış olacaq. Kitaba qayıdış isə arzulara, ümidlərə qayıdış deməkdir.

Roza HACIMURADOVA

НАВАХО НЕПОБЕЖДЁННЫЙ

Народы мира

Во время Второй мировой войны армия США использовала язык навахо для шифровки посланий, что стало одним из ключевых факторов в победе американцев в Тихом океане. Сама идея была не нова, в Первую мировую американцы также использовали язык индейцев США – чоктавский. Однако после завершения первого мирового

как рьяно они когда-то корчевали людей, культуру и, конечно, сам язык навахо. Он только мудро ответил, что «нет больших патриотов Америки, чем коренные американцы» и дал добро. Таким образом, в 1942 году 29 индейцев навахо поступили на службу на базу Пендлтон и начали

создавать шифр, который так и не был взломан. Выходило, что «навашцы» в прямом эфире нагло передавали послания на своём языке, а японцы, до этого с успехом взламывавшие шифрограммы американцев, с проклятым наречием ничего поделывать не могли. Конечно, перед шифровкой язык дополнительно усложнили, но и без того язык

на службу на базу Пендлтон и начали создавать шифр, который так и не был взломан. Выходило, что «навашцы» в прямом эфире нагло передавали послания на своём языке, а японцы, до этого с успехом взламывавшие шифрограммы американцев, с проклятым наречием ничего поделывать не могли. Конечно, перед шифровкой язык дополнительно усложнили, но и без того язык

безумия немцы и японцы направили своих студентов в США для изучения культуры и языков коренных народов (чероки, чокто и команчей). И когда мир сошёл с ума во второй раз, использовать язык индейцев для шифровки посланий оказалось не так просто. Пока не обнаружилось, насколько сложен язык навахо.

Записанной грамматики этого языка индейцев Аризоны, Юты и Нью-Мексико тогда не было, а за пределами резервации его знало около 30 американцев. Одним из них был Филип Джонстон, сын миссионера, который когда-то нёс слово божье в это племя. Именно Филип предложил использовать язык навахо для шифрования.

навахо был одним из самых сложных в мире. В нём около 50 гласных и согласных, выделяются тоны. К глаголу присоединяется куча префиксов и суффиксов, но в строгом порядке. Короче, могли язык и не усложнять. И так чёрт ногу сломит...

Правительство США изучило все аргументы и решило-таки обратиться к вождю навахо с просьбой отпустить коренных американцев на священный долг. Вождь не стал вредничать и напоминать некоренным бледнолицым американцам,

Прошло больше двух лет с момента прихода на-

вахо в армию, а «разговоры с ветром» так и оставались тайной для японцев. Майор Говард Коннор, под началом которого работали шестеро шифровальщиков навахо вспоминал, что в первые два дня известной битвы за Иводзиму индейцы впахивали без сна и отдыха и отправили/приняли более 800 сообщений со стопроцентной точностью. Позже Коннор скажет: «Если бы не навахо, нам бы не удалось взять Иводзиму».

Работа индейцев навахо не получала признание вплоть до 1968 г., пока не был снят гриф секретности с этой операции. Ну а в 1982 году Рональд Рейган вообще провозгласил 14 августа «Национальным днем радиста навахо», чем, конечно, порадовал сообщество навахо.

Апогеем популярности этой героической истории должен был стать фильм Джона Ву «Говорящие с ветром» с блестящим комиком поневоле Николасом Кейджем, но апогей вышел в некоторой степени упоротым. Первоначальная задумка провалилась, потому что сюжетная линия сосредоточилась не на индейцах-радистах, а на герое Кейджа – белом, но двинутом сержанте Эндерсе. Добавьте всевозможные голливудские военные штампы и получите «Говорящих с ветром». Впрочем, этот кинофейл не отменяет крутости истории, которая произошла в реальности.

ОТГОЛОСКИ КАВКАЗСКОЙ ВОЙНЫ

Скоро ли настанет время, когда елей просвещения смоет кровь с крутин Кавказа и обратит сынов его, героев-разбойников, в миролюбивых оратаев? Ждем этой поры во имя человечества, но до сих пор еще железное племя кавказское, которое убаюкивается ревом водопадов и грохотом грома, которому лютость зверей и все ужасы природы дают в жестокости уроки с младенчества, которое необходимости и забавы покупает опасностями, плохо слушает идиллии о прелестях пастушеской жизни: оно алчет буйной свободы, разбоя, добычи. До сих пор оно коснеет в первобытной дикости, подобно снегам своих гор, на которых веки не оставили следов. Как островитяне древнего мира, они еще борются с волнами нового их заливающего... но это издыхающий лев.

А. А. Бестужев-Марлинский

Я здесь первый и один по сие время восстал против пагубных военных действий на Кавказе и от этого вынужден покинуть край. Наши действия на Кавказе напоминают все бедствия первоначального завоевания Америки испанцами; но я не вижу здесь ни подвигов геройства, ни успеха завоеваний Писарро и Кортеса. Дай Бог, чтобы завоевание Кавказа не оставило в русской истории кровавого следа, подобного тому, какой оставили эти завоеватели в истории испанской.

Генерал-лейтенант Н. Н. Раевский

Неужели тесно жить людям на этом прекрасном свете, под этим неизмеримым звездным небом? Неужели может среди этой обаятельной природы удержаться в душе человека чувство злобы, мщения или страсти истребления себе подобных?

Война – такое несправедливое и дурное дело, что те, которые воюют, стараются заглушить в себе голос совести.

Л. Н. Толстой «Набег»

В отношении военной энергии сравнивать кавказских горцев с алжирскими арабами или кабилами из которых французское красноречие сделало страшных противников, может быть только смешно. Никогда алжирцы ни в каком числе не могли взять блокгауза, защищаемого двадцатью пятью солдатами.

Адыги и лезгины брали голыми руками крепости, где сидел целый кавказский батальон; они шли на картечь и штыки неустрашимых людей, решившихся умереть до одного, взрывавших в последнюю минуту пороховые магазины, и все-таки – шли; заваливали ров и покрывали бруствер своими телами, взлетали на воздух вместе с защитниками, но овладевали крепостью.

Р. А. Фадеев, генерал-майор, военный-историк и публицист

Трудно теперь понять ту великую радость, какую испытали современники, когда стало известно невероятное событие, что Шамиль в плену.

Надо было пережить то время Кавказской войны, полной неожиданностей и всевозможных злоключений, чтоб действительно встретить ликованием падение этого неукротимого борца и вдохновителя горских племен на тяжелую героическую борьбу. Война кончилась...

Но если бы она и не кончилась, то без Шамиля это уже не война.

Г. Н. Прозрителев, ученый-кавказовед, общественный деятель

ДЕРЕВО - ПАМЯТНИК

Это платановое дерево растет в селе Ага Стал Сулейман-Стальского района. Уникальность дерева заключается

в том, что окружность его составляет более восьми метров, а высота свыше двадцати метров. Возраст этого дерева более восьми веков.

Примечательно, что известный поэт, один из старожилых района Сажидин Саидгасанов обратился с анкетой-заявкой в сертификационную комиссию Всероссийской программы «Деревья – памятники живой природы» для придания дереву статуса «Памятники живой природы». После рассмотрения письма было принято решение внести дерево (Платан восточный) в реестр старо-возрастных деревьев России.

Недавно было сделано полное обследование дерева. Ведущие эксперты, ученые, члены Русского географического общества вместе с Сажидином Саиджамаловичем и с главой сельской администрации Ага

Стал Низами Абдурахмановичем побывали на местечке «Латар-пир», где находится данное дерево. Поздравить их, с группой школьников приехали директор Ашагастальской средней школы Феликс Мирзебеков, преподаватели Ага Стал Казмалярской школы Соня Ибрамхалилова, Абдурахман Бабаев. Школьники декламировали стихи на русском и на лезгинском языках. В конце своих работ эксперт Алексей Викторович Анциферов сказал, что данное дерево в Дагестане - первое с такими параметрами, а в России третье.

Первое место занимает дуб окружностью 9 м 50 см. На втором месте Сочинское тюльпановое дерево 9 м. Третье место Ага Стальское восточный чинар.

«САМУР»

ЧИ АЯМДИН СТИАЛ СУЛЕЙМАН

Халкъдин поэзиядал гзаф рикI алай, вичихь ргзвай илгъам авай, шиирар хуралай келдай, гъар са дуьшуьшдиз, гъар са вакъиадиз гъясатда чIалар туькIуьрдай алакунрин иеси яз садбуру вичиз «Чи аямдин Стиал Сулейман» лугъузвай, чи халкъдин рикI алай шаир Сажидин Саиджамалан хва Саидгъасанова и йикъара вичин 85 йисан юбилей кьейд авуна. Авайвал лагъайтIа, «85 йис» гафар адав къевзвач. Акунрайни, кьилихрайни викIегъ кас яз, лезги медениятда, шииратда вичин кьетIен чка кьунвай, чIалан гъуьжетунра гзаф-бур галудиз алакьдай, гъиле датIана кьелем авай Сажидин муаллим риклин экв чиниз хъичирнавайбурукай я.

С.Саидгъасанов 1933-йисан 2-май-диз Стиал Сулейманан райондин Агъа Стиалрин хуьре дидедиз хъана. Хайи хуьре юкъван мектеб акъалтIарай жегъил къисметди Туьркменистандиз акъудна. Мары шегъерда хуьруьн майишатдин училище куьтягъна, кьве йисуз гъана кIвалахна.

Ватандиз хгъай Сажидина кIвалахиз-кIвалахиз Буйнакск шегъердин хуьруьн майишатдин техникумни куьтягъна, чара-чара къуллугъар кьилиз акъудна.

Ингъе хайи чIалаз, лезги поэзиядиз адан рикIе ахътин кIанивал авай хъи,

эхирни В.И. Ленинан тIварунихъ галай университетдин Дагъустандин чIаларин факультетдик экечIна. Инаг акъалтIарна 1974-йисуз хайи хуьруьн юкъван мектебда муаллимвиле кIвалахал акъвазна. Муаллимринни аялрин рикI алай дуьстуниз элкъвей С.Саидгъасанова арадиз гъайи «Чешме» тIвар алай эдебиятдин кIватIал вичиниз сейли хъана. И кIватIалди 25 йисан кьене халкъдин тарих, меденият ва эдебият чируник зурба пай кутуна.

Сажидин Саидгъасанован кьелем-дикай цIудралди шиирин, гьикаятдин, тарихдин ктабар хкатна. Адан «Вун накъ вучиз атаначир?», «КIватIа-

КIватIаш», «Аламатар», «Ни гуда заз жавабар», «Зуьрнедин ван алаз», «Риваятрин камари», «Шииратдин ялавар», «Зи Стиал Сулейман», «Куьн патал, чан аялар», «Ярагъви ашукъ Узден» ктабар, «НуькI хала» пьеса, гзафни-гзаф публицистикадин, тарихдин макъалаяр гилерай-гилериз физва. 1996-йисуз адаз «Дагъустан Республикадин медениятдин лайихлу кIвалахдар» гъуьрметдин тIвар гана.

Сажидин муаллимдин гзаф шиирар манирриз элкъвенва. Адан чIалариз Сейфуллагъ Керимов, Зейнал Гъажиев, Мегъамед Гъуьсейнов, Омар Аюбов, Маина Абдулмуталибова, Къагъриман Ибрагъимов хътин композиторри макъамар туькIуьрнава. Адан манияр Ризабала Агъабалаев, Тарлан Мамедов, Даниял Къазиев, Роза Магъсумова хътин маничийри тамамарзава.

Къени кьилихрин умун инсан тир агъсакъал шаирдин юбилей рикIин сидкьидай мубаракзава чна, адаз шииратда генани чIехи агалкьунар тIалабзава.

Вун датIана илгъамдин балкIандал алаз хъурай, ви балкIан садрани галаг тавурай, ви кьелем садрани кьуьруь тахъурай, чи рикI алай Сажидин муаллим! Вуч хъсан я хъи, чи халкъдихъ вун хътин кьелемэгълияр ава!

Седакъет КЕРИМОВА

ДЕЛИЛРИ ВУЧ ЛУГЪУЗВА?

Чи чкайрин тIварарин этимологиядай малум жезвайвал, чи ойкономрин тарихар къадим я ва абур жуьреба-жуьре рекъералди пайда хъанва. Гъеле чи эрадал къведалди лезгийрихъ цIудралди чIехи хуьрер ва шегъерар авай. Энеолит, гъакI буьруьнждин ва ракъунин девирриз талукъ археологиядин амуькайри субутзавайвал, лезгийрин чилерал сифте яз инсанар яшамеш жезвай чкаяр, хуьрер са шумуд агъзур йис инлай вилик арадал атанай. Субут паталди Самур ва Гуьлгери вацIарин дерейра энеолит девирда чпин бине кутур хуьрерин тарихар рикIел хкун, Мамраш, Гиляяр ва маса хуьрерин патав ашкара авунвай жуьреба-жуьре къапарин амуькаяр тупIалай авун бес я. (Килиг: Котович В.Г. Отчет о работе 1-го горного отряда. Рукоп. фонд ИИЯЛ, ч. 104-105; Котович В.Г. Новые археологические памятники Южного Дагестана. МАД, 1. Махачкала, 1959. Ч.135).

Бязи алибри гъахълу яз Къубадин лезгийр яшамеш жезвай чилерал са къадар хуьрер буьруьнждин девирда арадал атанвайди къалурзава. (Килиг: Александрович-Насифы. Находки бронзового века около Хачмаса, Известия Азкомстариса, вып.4, тетрадь 2. Баку, 1929. Ч.215).

Макъа хуьруьн патавай жагъанвай археологиядин амуькайри сифте ракъун девирда (чи эрадал къведалди VIII-IV виш йисар) лезгийрихъ гьихътин тарих ва меденият аватIа делилралди субутзава. Инай жагъанвай кьве патал муьрз алай яргъи турари, чуькIулри, жуьреба-жуьре маса затIари къалурзавайвал, лезгийри ракъукай гегъеншдиз менфят къачузвай ва адакай яракъар, гъар са жуьредин къапар расзавай. Идалай гъейри абуру хъипрепIрикай, кIарабдикай, шуьшедикай расзавай безекдин затIар Къафкъаздин ва вилик патан Азиядин халкъари къачузвай. (Килиг: М.Н.Пиккуль. Первобытнообщинный строй на территории Дагестана. Очерки истории Дагестана. т.I. Махачкала, 1957, ч. 20-21).

Гуьлхар ГУЬЛИЕВА

ЧИ ХУЬРЕР

МУЧУГЪ

Чи дегъ хуьрерикай тир Мучугърин тIвар са шумуд тарихдин чешмеда дуьшуьш жезва. Мисал яз Мегъамед Рафидин XIV виш йисариз талукъ хроника, Магъмуд Хиналугъвидин 1456-йисуз туькIуьрнавай хроника, Мегъамед Аваби Акташиди XVII виш йисариз туьхкIуьрай «Дербендname», урусрин тарихчи Н.И.Веселовскийди XIX виш йи-

сарин эхирра гайи малуматар ва маса чешмеяр къалуриз жеда.

Винидихъ тIварар кьур чешмейрай малум жезвайвал, Мучугъ яракъар расзавай ва женгинин балкIанар хуьзвай макан тир. XIV виш йисариз Къазикъумухдин шамхалди гъар йисуз Къурагъай ва Мучугъай 400 балкIан къачузвай. Гуьгъуьнлай маса гъакимрини и кар давамарна. 1588-йисуз Туьркиядин султан

III Мурада Къази бег Рутулдин ханвиле тайинарайдалай къулукъ и ханлукъ гзаф гужлу хъанвай ва кьунши гъакимри Къази бегдикай вил ягъадай. А вахтунда Рутул яракъралди таъминарзавай хуьрерин арада Мучугъни авай. Ханлукъди гъар йисуз инай 200 балкIан тухузвай.

Мучугъвияр гъакIни душманрикай чпин чилер хуьз алакьдай къегъал ксар тир. 1512-йисуз Ширваншагъ II Ибрагъима (адаз Шейх Шагъ лугъудай) Куьредин ва Къулан вацIун кьиблепатан са шумуд лезги хуьр кьуна. А чIавуз адахъ галаз женг чIугун патал мучугъвиярни кIвачел къарагъна. Шагъди ракъурай чIехи кIеретIди Мучугъал вегъейла чкадин агъалийри къегъалвилелди женг чIугуна. Къунши хуьрерин агъалиярни абуруз куьмек гуз атана. ЦIуд юкъуз кьиле феий дяведа мучугъвияр муьгIуьгъ хъанач ва абуру чпин къуншийрин куьмекдалди шагъдин кIеретI куькIварна.

Агъаверди АЛИВЕРДИЕВ

Мучугъ хуьруьн агъсакъалрикай тир чи кьелемэгъли Агъаверди Аливердиев гзаф йисара гъакъисагъвилелди кIвалахна жуьреба-жуьре къуллугъар кьилиз акъудай кас я. Ада вичин хайи хуьре хъиз, халкъдин патайни гъуьрмет къазанмишнава. Хайи халкъ-

дални хайи чIалал гзаф рикI алай ада чи рикIел аламачир цIудралди къадим гафар винел акъудна. Гьикаяярни шиирар кхъизвай, вич «Самур» газетдин дуст тир, адан гъар тилит цIарни тутуна кIелзавай Агъаверди умун кьилихрин, къайгъудар инсан хъиз чешинелу я. Фад-фад редакциядиз зенгер ийида, газетдин цIийи тилитар хабар къада. «Самурди» адан са къадар гьикаяяр ва хкетарни чапнава.

Алай вахтунда чи кьелемэгълиди вичин уьмуьрдин юлдаш Диларадин хатурдиз бахшинавай ктаб чапдиз гъазурзава. Шииррикай, гьикаяйрикай ва рикIел хкунрикай туькIуьрзавай ктабда А.Аливердиева вичин хайи хуьруьз бахшинавай шиирарни гъатда.

НЕЗИФЕ КЪАФЛАНОВА

Мучугъ хуьруьн юкъван мектебдин лап хъсан муаллим Незифе Къафланова вичин ватандални лезги чIалалди дамахзавай инсан я. Азербайжан чIалан ва эдебиятдин тарсар гузвай ада, аялриз лезги чIални рикIивай кIанарзава. Хуьруьн дуьнья акунвай инсанривай цIудралди маниярни мисалар кIватIнавай Незифе Къафланова шумуд ийсар я чи фольклордин инжийрихъ гелкъвез. Адан эдебиятдални чIалал хъиз, тарихдални гзаф рикI ала. «Гъар са халкъдиз вичин тарих чир хъунухъ герек я», - лугъуда муаллимди. Ихътин чирвилери инсандихъ дамах кутада.

“САМУР ДИН” МЕКТЕБ

● Кцлар райондин Мучугъ хуьруьн юкьван мектебдин 7 ва 3-синифра клелзавай Милана ва Алина Садуловаяр кIвенкIвечияр я. Абурун тарсар клелунал гзафни-гзаф рикI ала. Иллаки лезги чIалан тарсар пара кIанда абуруз.

●

РИКIЕЛ ХУЬХ!

Са вуж ятIани, са вуч ятIани, са шумуд, шумудни сад, са къадар, са гьихьтин ятIани, бязи, са бязи гафариз тайинсуз тIварцIивезар лугьуда. Тайинсуз тIварцIивезари са тайинсуз касдиз, затIуниз, къадардиз ва я лишандиз ишара ийида. Месела: 1) КIвалахдилай хквезвай бубадал са вуж ятIани гьалтна ва абур яргьалди ихтилатар ийиз акьвазна. 2) Бубади адаз са вуч ятIани лагьана, амма зун гьавурда акьунач. 3) Бубади са шумуд йисуз Бакудин буругьра КIвалахна. 4) И йисара ам шумудни садахъ галаз дуст хьана. 5) Са къадар йисара КIвалахна, хтана ам мад хуьруьз. 6) Вичиз тийижир са гьихьтин ятIани къанунри адан крар вилик кутазвачир. 7) Бязи инсанриз буба акун лап хуш тир, амма са бязи ксар адаз вилерин кланикай килигдай.

Са шумуд гафуникай туькIурь хьанвай са вуж ятIани, са вуч ятIани тIварцIивезарин анжах вуж, вуч паяр дегиш жеда. Месела: Са вуж ятIани атана; са ни ятIани лагьана; са нин ятIани ван хьана; са низ ятIани эверна ва икI мад.

Гатун чими югъ тир. Тарцин хьендик ярх хьана вичин ичIи руфунал кап алтадзавай сикIрен яп-яру хамуни ракъиник цIарцIар гузвай. Накьанлай гьурчез экьечIнавай сикIрез недай затI жагьизвачир. Вучин-гьикIин лугьуз хияларзавай сикIрез садлагьана валарин арада са квехъ ятIани гелкъвезвай муьнуьгъ акуна.

- Гьей, муьнуьгъ стха! - лагьана ада ван алаз.

СикI акур муьнуьгъ къах хьана. Муьнуьгъдай ван акьат тавура ада хьлагьна:

- Вазни бегьем каш физвай хьтинди я. Вилик квай юкьуз заз вун недай фикир авай, гила ви хкатай кIарабар акуна иштагъ квахьна зи.

- Я сикI, зи як векьиди я. Гена вуна зун тIуьн тавурди, тахьайтIа як ви туьтуьна акIидай.

- Вун акьуллу гьайван я, - лагьана сикIре. - Хук ацIуриз кIанзватIа, за лагьайвал ая. Тамун юкьва авай къуьзуь гийин тарцин хьалхьамдиз гьахьна, хурушум хьайила кичIерардай ванер акьуд. Амай кIвалахар зи хивез вегь.

Гьа икI, муьнуьгъни сикI тамун гьайванар алцуардай икьрардал атана.

Рагьданихъ тама садлагьана чандик зурзун кутадай ванер гьатна. Гьайванрик кичI акатна. Абуру сад-садавай им вучтин ван я лугьуз хабар къазвай, ингье садазни чизвачир. Гьайванрик къалабулух акатнаваз акурла сикI валарин арадай акьатна вич катдалди галатнавайди хьиз къалурун патал пелешдаказ векьерал ярх хьана. Икьван гагьди садрани сикI гьалсуз яз такур гьайванар адан къилел алтIуш хьана.

- Ваз вуч хьанва, я сикI? - хабар къуна абуру.

- Жузамир, са гужуналди за жув адан сарарикай хкудна. Пимил амай ада зун пад-падна нез, - сикIре вичин яргьи тумунив тапаррай вилин накьвар михьна.

- Вуж я ам, вун никай рахазва?

- ГьикI вуж я, квез хабар авачни?!

Тарцин хьалхьамда муг авунвай, юкьуз ксуз, йифиз тама гьурчез экьечIзавай аждагьан. Кьетне уфни талана са ялце са севни кве жанавур хьуьткъуьнна ада зи вилик. Тух тахьана зал вегьенвай, са гужуналди хкатна зун адан хурукай.

И гафарин ван хьайи гьайванрин чанда кичI гьатна. Гьарада вичин шараг мукьув агудна гьикI ийин, вуч ийин лугьуз фикирзавай. ВакIа сикIревай хабар къуна:

- Бес чна гила вуч ийин? Чи шаргар адан гьиле гьатайтIа вучда?

- Куьн чидач, за жував агат тавурай лугьуз гьар юкьуз тарцин хьалхьамдиз са верчни кве гьед вегьида. Тух

- Я сикI стха, им вучтин кар я? Зи кIвалах видалай гзаф четин я. Зун экуьн яралай варз акьатдалди хьалхьамда кис хьана, юзан тийиз, къарайни текьвез ава. Вун лагьайтIа, гьайванри гьайибур нез, къацу векьерал ярх хьана хамуниз рагъ гуз, кефина ава. Вучиз тIуьн-хьунин чIехи пай вал, гьвечIи пай зал гьалтна кIанзава?

- Кьей хва муьнуьгъ, зун хьаначиртIа, ваз ихьтин кефер ахварайни аквадацир. Ацукьай чкадал вал гьикьван тIуьн гьалтзаватIа аку. Гишин берейар ви рикIелай алатнавай хьтинди я.

Муьнуьгъдиз хьлагьдай гаф жагьанач. Гьа икI, мад са къадар чIавар алатна. Гагь-гагь сикIре гьайванрин мукар чукIуриз, ам аждагьандин кIвалах я лугьуз вири алцуардай. Авам гьайванарни адан гафарин чIалахъ жедай. Аждагьандин кух ацIурун патал генани пара савкъватар жагьуриз алахьдай.

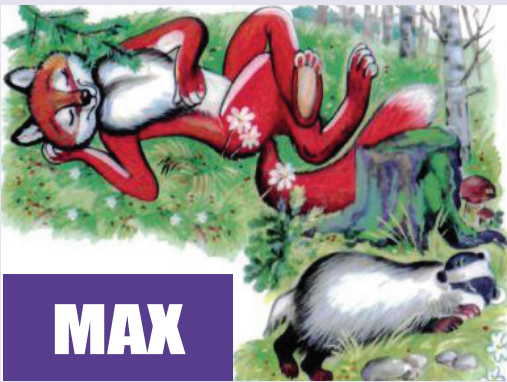
Къарилай са къуз, гьайванар аждагьандиз паяр гваз атай чIавуз, хьалхьамдай цIугьдин ванер акьатна. Ибур адетдин ванер тушир. Недалди яцIу хьанвай муьнуьгъ акIана юза тежез амай. Чанда кичI гьатнавай муьнуьгъдин ван вири тамуз чкIанвай. Куьмек галачиз мукай экьечIиз тежедайдан гьавурда акьурла муьнуьгъдин чара атIана, ада гьайванриз эверна:

- Я вахар-стхаяр, куьмек це! Зун инай акьуд, зи рикI пад жезва!

Чпиз икьван гагьди гьад къурди муьнуьгъ тирди чир хьайи гьайванри кIвенкIве ам хьалхьамдай акьудна, ахпа ял атIудайвал са шумудра чилел гьалчна. Ингье хьел элекьзвачир абурун сакIани. Чара атIай муьнуьгъди и кар сикIрен фигьил тирди хиве къуна. Гила гьайванар сикIрен чандал гьавалат хьана. Пиди къуна, руфун чиливай физвай сикIревай катизни жезмачир. Фигьилдар сикI гьайванри тарцин хьалхьамдиз вегьена. Яхун хьжедалди амукьна сикI гьана.

АЗИЗРИН Севда

ФИГЬИЛДАР

МАХ

хьана залай гьил къачурай.

СикIре и гафар гьикI лагьанатIа, вири адан чIалахъ хьана. Абуру недай зун-вун жагьуриз фена. Са къадар вахтундилай абуру «аждагьандин» мукав агатиз, анал недай затIар таз, ам ахварай аватдалди тадиз элкьвена хьфиз хьана. Йиф алукайла сикIрени муьнуьгъди садазни таквадайвал гьайванри гьанвайбур пайна недай. ЧIехи пай сикIре вичиз, гьвечIи пай муьнуьгъдиз гудай. Нез-хьваз и кьвед хьсан якIа-чIарчIе гьатнавай.

Садра тух хьана хиялриз фейи муьнуьгъди вечерен кIараб къарпIа-къарпI ийиз жакьвазвай сикIрез лагьана:

ЧИ БУБАЙРИ ЛАГЬАНАЙ...

- Чирвилер къачу, акьул кIватIа.
- Жувал ихтибар авур сир хуьх.
- Са тIимил кIамаз тIуьнвивай акьваз.
- Кьелни фу неь, гьахьлувал хуьх.
- Жуваз такIан кIвалах масадазни ийимир.
- Къарагьардай чкадал ацукьмир.
- ЦIунни вацIун арада гьахьмир.
- Чарадан хандакIдиз юкI ямир.
- Чумал тарцелай кицикар атIумир.
- ТIимил рахух, гзаф яб це: сив сад я, япар - кьвед.
- Нефсиниз кIанивал мийир.
- Жуван алакьунар ватанда къалура.
- Гзаф кьинер къазвайдахъ агьамир.
- Гишин чIавуз гайи кьин тух чIавуз рикIелай ракъурмир.
- Гьар хуьре са дуст яхъ.
- Алакь тийир кар хиве къамир, хиве къурди къилиз акьуд.
- Алерар гатуз, ругунар хьуьтIуьз гьазура.
- БалкIандиз дуст хьиз килиг, адал душман хьиз акьах

«СУВАРИН» МАД СА АГАЛКЪУН

Решад Ибрагимова, Роза Гьажимурадова, Элвина Гейдаровади лагъай манияр виридан рикляй хъана.

Ансамблдик цийиз экчИнавай аялрин агалкунри иллаки рикл ахъайзавай. Абуруз вирида гурлу капар ягъизвай.

Къве сятдилай гзаф вахтунда кыле феи концертди инсанриз марагълу, шад, рикел аламукъдай легъзеяр бахшна.

70-далай гзаф жегъилри, аялри кылиз акъудай концертдин программа тешкиллувилелди, цийивилералди тафаватлуди хъана.

Завир Нежефова ансамблдиз регъбервал гуз эгчИай къве йисан къене сад лагъай гъилера чехи сегънедиз экъечИна чпин алакунар къалурауа коллектив и концертдиз вижеваз гъазур хъанвай. Эхирдай сегънедиз экъечИай З.Нежефов залди гурлу капаралди къабулна. Ада и программадин винел гзаф зегъмет члугур хореограф - Дагъустан Республикадин

лайхлу артист Назир Идрисоваз, гъакни ансамблдин виликан хореографар Зейнал Жигерхановаз, Гуьлнара Байрамовадиз, Сенан Гуьсейлидиз сегънедиз эверна. Эхирдай ада ансамбль туклуьрна 20 йисуз адаз регъбервал гайи Седакъет Керимовадиз гаф гана. С.Керимовади жегъил худрукдин агалкунриз чехи кьимет гана, «Сувар» ансамбль лезги халкъдин милли эменни я, адаз куьмек гун виридан буржи я лагъана.

Концерт «Сувар» ансамблдин гимналди кылиз акъатна.

«САМУР»

Алай йисан 7-майдиз Бакудин Гь.Алиеван Имаратда кыле феи «Сувар» Лезги Манийринни Къуьлерин Ансамблдин концерт руьгь кутадаиди, гьиссерал звал гьйдаиди хъана. Азербайжандин Демократик Гьукуматдин 100, милли лидер Гейдар Алиеван 95-йисан юбилейриз талукъарнавай мярекат кылай-кылиди ацанвай зурба залда кыле фена.

Сегънедиз экъечИай Азербайжандин Медениятдин Министерстводин векил Фикрет Бабаева ва «Самур» Лезги Милли Меркездин кыл Иман Рзаева залда ацукънавайбуруз суварар мубаракна.

Сад-садалай иер милли пекер алаз сегънедиз экъечИай жегъилри къуьлерал рикл алайбуруз гзаф хуш легъзеяр бахшна. Маничийрикай Жавагъир Абдуловади,

ХЪСАНДИЗ АЛАТНА

Алай йисан 5-майдиз Бакудин Музыкадин Академиядин Операдин Студияда кыле феи лезги манийрин няниди чи халкъдин харусенятдал рикл алайбур шадарна. Чех «Сувар» ансамблдик кваз вилик феи халкъдиз клани къве маничиди – Дагъустан Республикадин лайхлу артист Руслан Пирвердиева ва лезги манияр вириниз сейли ийизвай Жемила Заловади санал кыле тухвай концерт ацай залдин гурлу капаралди рикел аламукъна. Цийи макъамар, гъакни чпин хитар тамашачийрив агакъарай мандаррин репертуар вирибурун рикляй хъана.

Концерт кьетГен жуьрединди хъун

паталди Р.Пирвердиева ва Ж.Заловади гзаф зегъметар члугунвай. Абурун залдихъ галаз авсият лагъайтла, инсанри генани хъсандиз къабулна. Маничийри концерт эсерлу хъун патал Азербайжандин эстрададин векилрикай Илгар Мурадоваз ва Адалат Шуькуьровазни теклифнавай. Ингъе и къвед галачизни тамашачияр рази яз амукъдай. Вучиз лагъайтла вири няни лезги манийрал рикл алайбурун рикляй цаз акъудайди хъана. Кцлар райондин «Асса» ва Бакудин «Дикий Кавказ» къуьлерунин коллективрини чка атунавай тамашачияр чпихъ ялзавай. Санлай концерт хъсандиз алатна.

«САМУР»

Кцлар райондин Хъилерин хуьруьн аялар

ГАФАРТАН

Гъадри	– яклун бульон
Къехуьн	– туьгъмет
Къанцлархъан	– къезил хесетрин инсан
Клуклу	– гъвечИ лаваш
Техвер	– халар
Тумухъан	– ялтах
Туратар	– хашлав
Турман	– къарачи
Турклу	– жанду
Турук	– муркИадин гъвечИ тварар
Тукъквел	– кларасдилай алуддай къелечИ клусар
Туьниг	– хивен клар
Тлалар	– тваларикай хранвай зинбил
Тлалака	– чепер
Тларклу	– элкъвей
Тлуги	– гъайвандин тлуги
Тлугир	– хъчарин сорт
Устагъ	– мукъва кас
Фартар	– циирицлар
Фаф	– свас
Филегъ	– клвачерал кикер аламачир гъайван.
Хкъукъдайди	– къалмакъалчи
Чеплегъан	– дагъдин клешниш
Чинун	– чуьнуьхарун
Члугънакъ	– гъахъсуз, нагъахъ

ОЧЕРЕДНАЯ ПОБЕДА

13 мая в столице Татарстана завершился чемпионат Европы по тэквондо. В заключительный день соревнований олимпийский чемпион Рио-2016 Радик Исаев завоевал золотую медаль турнира. Отметим, что Исаев выступал в весовой категории до 87 килограммов.

В полуфинале Радик Исаев одолел спортсмена из России Юрия Кириченко, а в финале победил другого российского спортсмена Романа Кузнецова со счетом 10:7. Между тем, по ходу поединка Радик вел бой со счетом 5:0 и 7:2, затем сопернику удалось сократить отставание и даже сравнять счет, но Исаев на последних секундах вырвал победу и стал обладателем золотой европейской медали.

Еще один представитель лезгинской национальности Фарида Азизова свой поединок проиграла и осталась без медали.

ВНИМАНИЮ ЧИТАТЕЛЕЙ!
В районах республики на газету «Самур» можно подписаться коллективно и индивидуально в любое время. Годовая подписка составляет 15 манатов. Справки по телефону: 432-92-17

САМУР
Baş redaktor
Sədaqət KƏRİMOVA

Redaksiyamızın ünvanı: AZ 1073
Bakı, Mətbuat prospekti,
"Azərbaycan" nəşriyyatı,
3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.
www.samurpress.net
www.sedagetkerimova.com
e-mail:sedagetkerimova@gmail.com

Hesab nömrəsi:
26233080000
"Kapital bank"ın 1 saylı
Yasamal filiali
kod 200037
VÖEN 130024708

Qəzet Azərbaycan
Respublikasının Mətbuat
və İnformasiya Nazirliyində
qeydə alınıb.

Qeydiyyat nömrəsi - 78

İndeks: 5581
Sifariş: 1500
Tiraj: 2000
Tel:(012)432-92-17

«Azərbaycan» nəşriyyatında çap olunmuşdur.